

<https://doi.org/10.31891/2415-7929-2026-37-2>

УДК 821.162.1.09

ОЛІЙНИК Любов

Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0003-4965-0816>

ГОРЯЧОК Інна

Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0009-0001-1708-9705>

ПАПУШИНА Валентина

Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0003-4833-9049>

ЕВОЛЮЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ ТА ХУДОЖНЬОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЕЛІЗИ ОЖЕШКО

У статті досліджено особливості художньої репрезентації соціальної проблематики у творчості Елізи Ожешко. Простежено еволюцію письменниці від позитивістської тенденційності та дидактизму до критичного реалізму, соціальної типізації й поглибленого психологізму. Проаналізовано особливості осмислення жіночого питання, соціальної нерівності, життя різних суспільних верств, міжетнічних взаємин та нових соціальних рухів. Визначено взаємозв'язок між розширенням проблематики та ускладненням художніх засобів її репрезентації.

Ключові слова: Еліза Ожешко, польська література, соціальна проблематика, художня репрезентація, критичний реалізм, позитивізм, психологізм, соціальна типізація, жіноче питання, проза.

OLIINYK Lybov, HORIACHOK Inna, PAPUSHYNA Valentyna

Khmelnytskyi National University

EVOLUTION OF SOCIAL ISSUES AND ELIZA ORZESZKOWA'S ARTISTIC CRAFTSMANSHIP

The article examines the specific features of the artistic representation of social issues in the works of the Polish writer Eliza Orzeszkowa. Particular attention is paid to the dynamics of interpreting social phenomena and the transformation of the ways in which they are artistically represented at different stages of the author's creative development. The study traces how the expansion of the thematic range of Orzeszkowa's prose – from the issues of gender inequality and the crisis of the aristocratic and landed-gentry milieu to the situation of the peasantry, the urban poor, the Jewish community, and emerging social movements – was accompanied by an increasing complexity of the writer's poetics.

Particular emphasis is placed on the transition from early didacticism, ideological tendency, and schematic contrasts between characters to mature realist writing, characterized by social typification, psychologism, satirical generalization, and a multifaceted representation of social contradictions. The study analyzes the representation of the woman question in «Pan Graba», «Marta», «The Fourteenth Part», «The Sylph» and «The Good Lady», where women's social dependence is associated with the lack of economic independence, education, and opportunities for professional self-realization. The article also examines the artistic interpretation of interethnic relations and the relationship between tradition and social progress in «Meir Ezofowicz», «Eli Makower», «Strong Samson» and «Mirtala».

Another important aspect of the study is the representation of the lower social strata and the peasantry. Based on the cycle From Different Spheres and the peasant novels The Lowlands, Dziurdziowie, On the Niemen, and The Boor, the article demonstrates the gradual combination of broad social generalization with the individualized portrayal of characters.

The study establishes that E. Orzeszkowa's artistic evolution was not a simple transition from Positivism to Realism but rather a gradual complication of the ways in which reality was artistically understood and interpreted.

Keywords: Eliza Orzeszkowa, Polish literature, social issues, artistic representation, critical realism, Positivism, psychologism, social typification, the woman question, prose.

Стаття надійшла до редакції / Received 23.04.2026
Прийнята до друку / Accepted 23.05.2026
Опубліковано / Published 31.05.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© ОЛІЙНИК Любов, ГОРЯЧОК Інна, ПАПУШИНА Валентина

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Однією з важливих проблем у вивченні творчості Е. Ожешко є визначення закономірностей формування її індивідуальної художньої манери та з'ясування чинників, що зумовили її поступове ускладнення. Значний за обсягом творчий доробок письменниці демонструє не лише розмаїття тем і проблем, а й помітну динаміку способів їх художнього втілення. Зміни простежуються у характері авторської оцінки зображуваних явищ, побудові персонажної системи, типах конфліктів, співвідношенні соціального й особистісного начал, а також у використанні сатиричних і психологічних засобів.

Особливої уваги потребує питання про те, як розширення тематичного діапазону прози Е. Ожешко вплинуло на характер художнього узагальнення. Звернення письменниці до різних соціальних середовищ –

аристократії та шляхти, інтелігенції, селянства, міської бідноти, єврейської громади – поступово змінює сам принцип репрезентації дійсності. Якщо в ранніх творах суспільні явища часто оцінюються відповідно до наперед визначених морально-етичних критеріїв, то в подальшій творчості вони дедалі частіше розкриваються через систему суперечливих характерів, складні життєві ситуації та внутрішні конфлікти особистості.

Проблемним залишається й питання співвідношення дидактичного та художнього начал у прозі письменниці. Прагнення Е. Ожешко надати літературі суспільно-виховного значення не зникає впродовж її творчого шляху, проте зазнає істотної трансформації. Відкрита авторська тенденційність поступово поступається складнішим формам художнього осмислення соціальних явищ, за яких авторська позиція реалізується не лише через прямі оцінки, а й через композицію, систему образів, характер конфлікту, іронію, гротеск та психологічну мотивацію вчинків персонажів.

Окремого розгляду потребує проблема взаємодії соціального та психологічного аспектів у художній системі Е. Ожешко. Письменниця послідовно звертається до соціально зумовлених конфліктів, однак у зрілих творах дедалі більшого значення набуває внутрішній світ людини, її моральний вибір, особистісна відповідальність і здатність протистояти впливові середовища. Унаслідок цього соціальна характеристика персонажа перестає бути його однозначною визначальною ознакою, а включається в складнішу систему взаємозв'язків між особистістю, суспільством і конкретними життєвими обставинами.

У цьому контексті потребує уточнення й характер художньої еволюції Е. Ожешко: її доцільно розглядати не як механічний перехід від одного літературного методу до іншого, а як поступове ускладнення способів пізнання та інтерпретації дійсності. Зміна принципів типізації, поглиблення психологізму, урізноманітнення засобів сатиричного зображення та посилення уваги до внутрішньої мотивації персонажів свідчать про формування зрілої реалістичної поетики, у якій соціальна проблематика поєднується з індивідуалізованим зображенням людського характеру.

Отже, актуальність дослідження визначається необхідністю простежити внутрішню логіку художньої еволюції Е. Ожешко та з'ясувати, яким чином зміни в тематико-проблемній структурі її творів зумовлювали трансформацію поетики, системи образів і способів репрезентації дійсності. Такий підхід дає змогу акцентувати не лише на суспільній значущості порушених письменницею проблем, а й на специфіці їх художнього освоєння, що є визначальним для розуміння своєрідності її творчого методу та внеску в розвиток реалістичної прози.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Наукове осмислення спадщини Е. Ожешко в українському літературознавстві розвивається за кількома взаємопов'язаними напрямками. Одним із них є вивчення присутності письменниці в українському культурному просторі та характеру її творчого впливу на представниць української літератури. У цьому аспекті особливий інтерес становлять дослідження І. Спатар [7–8], у яких зіставлено художні та світоглядні позиції Е. Ожешко з творчими пошуками українських письменниць кін. XIX – поч. XX стст. Гендерна проблематика становить ще один помітний напрям рецепції творчості Е. Ожешко. О. Гандзюк [3] аналізує жіночі образи в її прозі та особливості художнього осмислення емансипаційних ідей. До цієї проблематики звертаються також О. Вишневецька та С. Сухарева [2], які розглядають феміністичні аспекти життєтворчості письменниці у зіставленні з поглядами Олени Пчілки. Дослідниці акцентують на зв'язку між біографічним досвідом Е. Ожешко та формуванням її уявлень про суспільне становище жінки. Розвиток цього напрямку простежується і в праці О. Шиманської [9], тоді як Г. Осіпчук [6] зосереджується на мовних особливостях репрезентації відповідної проблематики. Поряд із гендерними студіями формується коло праць, у яких увагу зосереджено безпосередньо на організації художнього тексту. А. Е. Банот [1] звертається до поетики та символіки творів Е. Ожешко, що дає підстави розглядати її прозу не лише як відображення актуальних суспільних проблем, а і як самобутню систему художніх образів та засобів їх творення.

Таким чином, уже сформований корпус досліджень дозволяє окреслити основні вектори наукового прочитання спадщини письменниці: міждисциплінарні контакти й рецепцію, гендерну проблематику, феміністичну складову її світогляду, поетику, символіку та мовну організацію художнього тексту. Однак ці напрями здебільшого розглядаються окремо. Поза цілісним аналізом залишається питання про те, як суспільно значущі проблеми, що становлять основу художнього світу Е. Ожешко, набувають конкретного образного й мовного вираження та як вибір відповідних художніх засобів визначається характером порушеної проблематики. Саме на встановлення такого взаємозв'язку спрямоване це дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета дослідження – простежити еволюцію соціальної проблематики у творчості Елізи Ожешко та особливості її художнього втілення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Творчий доробок Е. Ожешко вирізняється не лише кількісним масштабом, а й надзвичайною тематичною та проблемною різноманітністю. У її спадщині налічується близько 60 художніх творів, серед

яких близько 30 великих романів, а також численні публіцистичні й літературно-критичні праці. Художній світ письменниці охоплює практично всі ключові сфери життя польського суспільства другої половини XIX ст.: соціальні суперечності, становище селянства, кризу аристократії та шляхти, проблеми інтелігенції, національного буття, жіночої емансипації, міжетнічних взаємин, а згодом – соціальні наслідки розвитку нових суспільних відносин. Водночас розширення тематичного діапазону супроводжується поступовим ускладненням художньої форми, поглибленням психологізму та переходом від безпосередньої ілюстрації суспільних ідей до їхнього багатопланового художнього осмислення.

Характеризуючи особистість і творчість Е. Ожешко, Марія Конопніцька наголошувала на винятковій гуманістичній спрямованості її письменницької діяльності: «Не було прекрасної, живої і благородної думки, яку вона не зіграла б своїм натхненням. Не було громадської неправди, проти якої вона б не виступала. Не було рани, хвороби, для якої вона не шукала б дбайливо ліків... Не було несправедливості, проти якої вона не повстала б з обуренням... Її душа не тільки арфа, це — той же меч і той же плуг... Боротьбою було її життя, а відпочинком — піклування про наш ранок...» [4]. У цій характеристиці суттєвим є не лише емоційне визнання громадянської позиції письменниці, а й окреслення принципу, що визначатиме специфіку її художнього мислення: прагнення розглядати літературу як засіб пізнання суспільства та морального осмислення людини в ньому. Саме ця установка значною мірою зумовила ранню тенденційність творчості Е. Ожешко, але водночас стала вихідним пунктом її подальшої естетичної еволюції.

На ранньому етапі творчості найбільш виразно позначився вплив позитивістської концепції тенденційної літератури. Письменниця вважала, що художнє слово має бути безпосередньо пов'язане із суспільним життям, порушувати актуальні проблеми, утверджувати передові ідеї та сприяти моральному вдосконаленню суспільства. Ці погляди були сформульовані не лише в художніх творах, зокрема романах «Пізнє кохання» (1867), «На провінції» (1869), «Пан Граба» (1869), а й у публіцистичних працях, серед яких важливе місце посідає стаття «Кілька зауважень про роман» (1866) [10].

Відповідно до цієї естетичної програми раннім творам Е. Ожешко властиві виразна дидактичність і схематизм у побудові образів. Персонажі часто розподіляються на позитивних і негативних відповідно до їхнього ставлення до праці, суспільного поступу та моральних цінностей. На одному полюсі опиняються лікарі, учителі, інженери та інші представники інтелігенції, які сприймаються як носії ідей суспільного прогресу, на іншому – представники заможних верств, схильні до неробства, марнотратства, егоїзму та паразитичного способу життя. Така модель персонажної організації ще не забезпечувала повноцінної соціальної типізації, оскільки герої значною мірою функціонували як носії певних авторських ідей. Проте вже в цей період окреслюється коло проблем, які згодом стануть визначальними для зрілої творчості письменниці.

Поступовий відхід від схематизму особливо помітний у творах, присвячених кризі аристократії та шляхти. У романах «Родина Брохвичів» і особливо «Помпалінські» (1876) Е. Ожешко [10] відмовляється від суто декларативного викриття соціальних вад і дедалі активніше використовує засоби художньої сатири — іронію, гротеск, карикатуру. Егоїзм, кастова замкненість, станове марнославство, зневага до людей праці постають тут уже не як окремі моральні недоліки персонажів, а як закономірні прояви кризового стану певного суспільного середовища. Отже, письменниця поступово переходить від прямого протиставлення «добра» і «зла» до художнього узагальнення соціальних явищ, що засвідчує утвердження принципів критичного реалізму.

Однією з центральних проблем творчості Е. Ожешко стає становище жінки в буржуазно-шляхетському суспільстві. Уже роман «Пан Граба» (1869) порушує проблему соціальної та особистісної несвободи жінки [10]. Автобіографічність цього твору доцільно вбачати не стільки в прямому отождненні персонажів із реальними особами, скільки в осмисленні тієї суспільної ситуації, за якої молода жінка фактично позбавлена можливості самостійно визначати власну долю. Немоżliвість розірвати шлюб, нав'язаний соціальними та релігійними нормами, залежність від чоловіка й суспільної думки, підпорядкованість усталеним моральним канонам – усе це розкриває проблему жіночої несвободи як складову ширшої критики суспільного устрою.

Погляди Е. Ожешко на становище жінки безпосередньо пов'язані з її публіцистичною діяльністю. У праці «Кілька слів про жінок» (1870) письменниця розглядає жіноче питання не як ізольовану проблему, а як частину загальної боротьби за соціальну рівноправність. Саме тому жіночі образи в її творах 1860–1870-х років – «Пізньому коханні», «Сильфідах», «Щоденнику Вацлави», «Марті», «Перерваній ідилії», «Чотирнадцятій частині» – набувають дедалі виразнішого соціального виміру [9].

Особливо гостро проблема жіночої залежності розкривається у творі «Марта» [10]. Головна героїня вихована відповідно до традиційної моделі жіночої поведінки – для шлюбу, домашнього життя та ролі дружини, але не для самостійної професійної діяльності. Після смерті чоловіка вона залишається з дитиною без засобів до існування й фактично виявляється безпорадною перед вимогами суспільства. Її моральні якості, сила характеру та гідність не забезпечують можливості вижити в умовах, де жінка позбавлена економічної самостійності. Трагічний фінал повісті стає не лише особистою драмою героїні, а й виразом суспільної системи, яка сама створює умови для її безправ'я.

Проблема соціальної нерівноправності жінки поглиблюється у творі «Чотирнадцята частина», де Е. Ожешко акцентує увагу на нерівному доступі жінок до матеріальних і духовних благ. Водночас

письменниця показує, що вихід із ситуації можливий лише через здобуття жінкою самостійності, насамперед через освіту та працю. Цей мотив набуває особливої ваги в її зрілій творчості, де праця перестає бути лише позитивістською чеснотою і стає засобом самореалізації особистості.

Інший аспект критики становища жінки представлений у творах «Сильфіда» (1881) та «Добра пані» (1882) [10]. Тут Е. Ожешко звертається вже не стільки до безпосереднього поневолення жінки, скільки до проблеми соціального виховання представниць привілейованих класів. Образи «сильфід» – жінок, вихованих у середовищі неробства, становой пихи та зневаги до праці, – набувають сатиричного значення. Особливо показовою є історія Евеліни Кшицької, чиї філантропічні поривання виявляються поверховими й залежними від мінливих захоплень. Взявши до себе сироту Гельку, героїня ставиться до неї фактично як до чергового предмета власного споживання, а згодом так само легко відмовляється від неї. Таким чином, Е. Ожешко викриває не лише жіночу соціальну залежність, а й моральну порожнечу привілейованого середовища, у якому навіть доброчинність може перетворюватися на форму егоїзму.

Наприкінці 1870-х років у творчості письменниці відбувається принциповий злам. Е. Ожешко поступово відходить від дидактичного позитивістського роману з його композиційною схематичністю та однозначною системою персонажів. На перший план виходить художня правда, яка не обмежується зовнішньою достовірністю зображуваного. Письменниця визначає художній твір не просто як «дзеркало суспільства», а як «чарівне дзеркало», здатне проникати в сутність явищ, розкривати їхні внутрішні зв'язки, суперечності, конфлікти, а також причини їх виникнення й наслідки існування. Ця концепція має принципове значення для розуміння її подальшої творчості, оскільки засвідчує перехід від безпосередньої ілюстрації суспільної тези до аналітичного художнього пізнання дійсності [10].

Показовим виявом цього нового етапу стає звернення Е. Ожешко до життя єврейського населення. Твори «Елі Маковер» (1874), «Меїр Езофович» (1878), «Сильний Самсон» (1878), «Міртала» (1886) засвідчили прагнення письменниці вийти за межі традиційної для польської літератури перспективи й звернутися до складних проблем міжетнічного співіснування. У центрі її уваги опиняється суперечність між традицією та прагненням до оновлення, між замкненістю й відкритістю до інших культур, між соціальною відсталістю та потребою духовного розвитку. Водночас Е. Ожешко не обмежується зовнішнім описом єврейського середовища, а створює внутрішню складну картину характерів, здатні до морального вибору [10]. Особливо виразно ця тенденція реалізована в образі Меїра Езофовича. Він постає як носій прагнення до подолання духовної інерції, забобонів і соціальної замкненості. Принциповим для Е. Ожешко є те, що внутрішній конфлікт героя пов'язаний не лише з особистою долею, а з ширшою проблемою співвідношення традиції та прогресу. Саме такий підхід засвідчує поглиблення соціального й психологічного аналізу письменниці: суспільні явища розкриваються через особистісний конфлікт, а соціальна проблематика набуває психологічного виміру.

Подальшим кроком у розвитку реалістичної майстерності Ожешко став цикл оповідань «Із різних сфер», присвячений переважно життю міської бідноти. У творах «Юліанка» (1878), «Нерожева ідилія» (1878), «Мілорд» (1879) та інших письменниця звертається до повсякденного існування соціальних низів, показуючи людину не як абстрактного представника певної суспільної групи, а як особистість із власним внутрішнім світом. Саме ця здатність поєднувати соціальне узагальнення з тонким психологічним спостереженням привернула увагу Івана Франка. У листі до Е. Ожешко 1887 року він відзначав її «делікатне тінювання чуття і характерів» та широту світогляду, підкреслюючи особливу майстерність письменниці у відтворенні людських взаємин [4].

У 1880-х роках Ожешко звертається і до проблем, пов'язаних із поширенням соціалістичних ідей та появою нового типу суспільної свідомості. Цю проблематику репрезентує цикл творів «Примари», до якого належать «Примари» (1880), «Сільвек із кладовища» (1880), «Зигмунт Лавич і його товариші» (1882), «Мильні баньки» (1882), «Первісні» (1883), а також теоретична праця «Космополітизм і патріотизм» (1880) [10]. Звернення до цієї проблематики було закономірним продовженням прагнення письменниці осмислювати нові суспільні процеси. Водночас її трактування робітничого руху та революційної молоді було обмежене конкретними історичними й соціальними умовами, у яких формувалися її погляди.

Особливо відчутною ця обмеженість була в зображенні представників робітничого руху. Е. Ожешко, яка не мала безпосереднього досвіду промислових центрів, інколи наділяла своїх героїв рисами, близькими до образів анархістів і нігілістів російської літератури. Через це її художня інтерпретація соціалістичного руху не завжди відповідала реальній структурі та ідейним засадам польського робітничого руху. Показовою в цьому контексті є рецепція творів письменниці Іваном Франком. Водночас критична дистанція Франка не заперечувала його високої оцінки загальної творчої майстерності Е. Ожешко. У листі 1886 року він називав її «головною репрезентанткою поступового і тверезого духу в польській літературі» та «звздою першої величини» на її літературному горизонті [4].

Важливо, однак, що обмеженість раннього трактування соціалістичної проблематики не означала принципового неприйняття Е. Ожешко нових суспільних ідей. Навпаки, її пізні висловлювання засвідчують поступове розуміння історичної закономірності соціальних змін. У 1906 році письменниця зазначала, що боротьба із самим існуванням соціалістичної ідеї була б такою ж безглуздою, як боротьба з існуванням природних сил. Ця позиція показує, що її ставлення до соціалізму не було статичним і впродовж життя зазнавало переосмислення під впливом суспільно-політичних процесів.

Вершиною реалізації принципів критичного реалізму в творчості Е. Ожешко стали селянські романи 1880-х років — «Низини» (1883), «Дзюрдзі» (1885), «Над Німаном» (1887–1888), «Хам» (1888) [10]. Саме в них найбільш повно реалізувалося прагнення письменниці поєднати широке соціальне узагальнення з психологічною розробкою характерів. Селянська тематика дозволила їй звернутися до фундаментальних проблем соціальної нерівності, праці, моральної відповідальності, взаємодії людини й суспільства, історичної пам'яті та національного буття.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, еволюція художньої майстерності Е. Ожешко відбувалася не шляхом відмови від позитивістських ідей, а через поступове художнє переосмислення їхніх можливостей і меж. Якщо рання творчість характеризувалася прямою тенденційністю, дидактизмом і схематичним протиставленням позитивних та негативних персонажів, то в зрілий період письменниці дедалі більше тяжіє до соціальної типізації, психологізму, сатиричного узагальнення та багатопланового зображення суспільних суперечностей. Розширення тематичного діапазону — від жіночого питання й кризи аристократії до життя селянства, міської бідноти, єврейської громади та нових соціальних рухів — супроводжується поглибленням самого принципу художнього пізнання дійсності.

У цьому сенсі своєрідність Е. Ожешко як письменниці-реалістки визначається органічним поєднанням соціальної проблематики та психологічного аналізу. Її художня увага поступово переміщується від необхідності продемонструвати правильність певної суспільної тези до прагнення показати складність механізмів, які визначають поведінку людини. Саме тому в її зрілій прозі соціальне середовище вже не є лише тлом для дії, а стає активним чинником формування характеру, тоді як особистісний конфлікт, своєю чергою, розкриває глибинні суперечності суспільства. Такий синтез соціального й психологічного начал і становить одну з визначальних рис художньої своєрідності Е. Ожешко.

Література

1. Банот А. Е. Поетика вибраних творів Елізи Ожешко і Марії Кунцевич та ідентичність жіночих персонажів. *Іноземна філологія*. 2013. Вип. 125. С. 237-246. URL : https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/bitstream/123456789/3285/1/megu.rovno.ua.%D0%92%D1%81%D0%B5%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8_%D0%9B%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D0%B4_2021_%D0%A7.2-30-32.pdf (дата звернення : 12.12.2025).
2. Вишневецька О., Сухарева С. Феміністичні аспекти життєпису Елізи Ожешко та Олени Пчілки. *Волинська філологічна : текст і контекст*. Луцьк, 2024. Вип. 37. С. 104-115. URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0d6fd6eb-e43a-4497-a455-a34b542427ea/content> (дата звернення : 12.12.2025).
3. Гандзюк О. М. Образ Юстини Ожельської в романі Елізи Ожешко «Над Німаном». *Дослідження інновацій та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 25-26 лист. 2021 р.). Рівне : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Ч. II. С. 30-32. URL : file:///C:/Users/default.LAPTOP-VFPHGR06/Downloads/infil_2013_125_35.pdf (дата звернення : 12.12.2025).
4. Еліза Ожешко і Іван Франко. URL : <https://zbruc.eu/node/94145> (дата звернення : 12.12.2025).
5. Еліза Ожешко. Біографія. URL : <https://www.ukrlib.com.ua/bio-zl/printit.php?tid=8261> (дата звернення : 12.12.2025).
6. Осипчук Г. Мовна репрезентація концепту «ЖІНКА» в романі «Над Німаном». *Сучасні дослідження з іноземної мови : збірник наукових праць*. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 1 (25). С. 288-298. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/085b097e-3f83-45b3-a759-ac3f42d3001a/content> (дата звернення : 12.12.2025).
7. Спатар І. М. Жанротворча функція часопростору у творах Е. Ожешко «Тадейко» та О. Маковей «Самота». *Актуальні проблеми викладання літератури у середній та вищій школі. Султанівські читання : збірник статей*. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. Вип. 2. С. 175-184. URL : <http://lib-gero.pnu.edu.ua/files/zbirnyky/Sylt-Chut-2.pdf> (дата звернення : 12.12.2025).
8. Спатар І. Творчість Елізи Ожешко в рецепції українських письменників: зв'язки і художній досвід. *Прикарпатський вісник Наукового товариства імені Шевченка*. Слово. Івано-Франківськ, 2024. Вип. 19 (71). С. 261-270. URL : <https://pvntsh.nung.edu.ua/index.php/word/article/view/1972/1905> (дата звернення : 06.12.2025).
9. Шиманська О. Своєрідність образу жінки у творчості Елізи Ожешко. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика : збірник наукових праць*. Хмельницький, 2021. Вип. 10. С. 172-178. URL : <file:///D:/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96/0000%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D0%B5%D0%B9/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20->

[%20%D0%A8%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf](#) (дата звернення : 12.12.2025).

10. Eliza Orzeszkowa. URL : <https://wolnelektury.pl/katalog/autor/eliza-orzeszkowa/> (дата звернення : 06.12.2025).

References

1. Banot A. E. Poetyka vybranykh tvoriv Elizy Ozheshko i Marii Kuntsevych ta identychnist zhinochykh personazhiv. Inozemna filolohiia. 2013. Vyp. 125. S. 237-246. URL : https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/bitstream/123456789/3285/1/megu.rovno.ua.%D0%92%D1%81%D0%B5%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8_%D0%9B%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D0%B4_2021_%D0%A7.2-30-32.pdf (data zvernennia : 12.12.2025).
2. Vyshnevskia O., Sukharieva S. Feministychni aspekty zhyttiepysu Elizy Ozheshko ta Oleny Pchilky. Volyn filolohichna : tekst i kontekst. Luts'k, 2024. Vyp. 37. S. 104-115. URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0d6fd6eb-e43a-4497-a455-a34b542427ea/content> (data zvernennia : 12.12.2025).
3. Handziuk O. M. Obraz Yustyny Ozhelskoi v romani Elizy Ozheshko «Nad Nimanom». Doslidzhennia innovatsii ta perspektyvy rozvytku nauky i tekhniki u KhKhI stolitti: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Rivne, 25-26 lyst. 2021 r.). Rivne : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2021. Ch. II. S. 30-32. URL : file:///C:/Users/default/LAPTOP-VFPHGR06/Downloads/infil_2013_125_35.pdf (data zvernennia : 12.12.2025).
4. Eliza Ozheshko i Ivan Franko. URL : <https://zbruc.eu/node/94145> (data zvernennia : 12.12.2025).
5. Eliza Ozheshko. Biohrafii. URL : <https://www.ukrlib.com.ua/bio-zl/printit.php?tid=8261> (data zvernennia : 12.12.2025).
6. Osipchuk H. Movna reprezentatsiia kontseptu «ZhINKA» v romani «Nad Nimanom». Suchasni doslidzhennia z inozemnoi movy : zbirnyk naukovykh prats. Zaporizhzhia : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2024. Vyp. 1 (25). S. 288-298. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/085b097e-3f83-45b3-a759-ac3f42d3001a/content> (data zvernennia : 12.12.2025).
7. Spatar I. M. Zhanrotvorcha funktsiia chasoprostoru u tvorakh E. Ozheshko «Tadeiko» ta O. Makoveia «Samota». Aktualni problemy vykladannia literatury u serednii ta vyshchii shkoli. Sultanivski chytannia : zbirnyk statei. Ivano-Frankivsk : Symfoniia forte, 2012. Vyp. 2. S. 175-184. URL : <http://lib-repo.pnu.edu.ua/files/zbirnyky/Sylt-Chut-2.pdf> (data zvernennia : 12.12.2025).
8. Spatar I. Tvorchist Elizy Ozheshko v retseptsii ukrainskykh pysmennykh: zv'yazky i khudozhnii dosvid. Prykarpatskyi visnyk Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka. Slovo. Ivano-Frankivsk, 2024. Vyp. 19 (71). S. 261-270. URL : <https://pvntsh.nung.edu.ua/index.php/word/article/view/1972/1905> (data zvernennia : 06.12.2025).
9. Shymanska O. Svoieridnistobrazu zhinky u tvorchosti Elizy Ozheshko. Slavistychni studii: linhvistyka, literaturoznavstvo, dydaktyka : zbirnyk naukovykh prats. Khmelnytskyi, 2021. Vyp. 10. S. 172-178. URL : <file:///D:/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96/0000%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D0%B5%D0%B9/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20-%20%D0%A8%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf>
10. Eliza Orzeszkowa. URL : <https://wolnelektury.pl/katalog/autor/eliza-orzeszkowa/>